

מסורת הש"ס

(6) לגמלו; ויזני; (7) פרקן
ש"ו; (8) ג' י"ג רש"י,
(9) ובלאמה כ"ס קמ"ב
לחן קש"י אהר"י אל קש"י
אין יחיד וי"ו י"ב ע"י
משה חן ט"ק להנה
רש"י לגמלו כמקור א"ת
והא; (10) ובלקט א"ת
(מט"ו); (11) ג' מ' מ' מ' מ'
(1) מלכ"ס ב' ג'

הגהות הב"ח

(6) ג' דור שהשמים
משתבין עליו משמש
מלהיוד ט"ו לחיטות שאין
באותו הדור שאין
(7) ר"ש ד"ה גמלו ו' כ"ס
משמע קל"ה הוא לא פנים
קל"ה שא"ת ידע; (8) ד"ה
י"ג ט"ו מזהו הקוים ברין
(9) א"ת (שם) ח"ת"ו וי"ב כ"ס
א"ת ולגמלו משמע ט"ו
מביא; (10) ד"ה ובלקט
ט"ו ממונת כספו במרחץ
הס' י"ב לומר עם שם;
(11) ד"ה מחולק ט"ו משמע
במור חלם י"ב ע"י כנרין
ע"ן חלם מלכ"ס המשמע
מלביק; (12) ד"ה כ"ס
השמן שאין ר"ל
שהשמים

לעני רש"י

הדור הזה [הדור הזה].
חלודה.

רבינו חננאל

למנוש שחלמוהו קשה
עליו, מפני שאין רבו
מסביר לו פנים, הולכה.
אם ראיה השמים נעצרין
ומתבטין, שאין ברור
לחוש לחיטות יורדין אל
אין השמים יורדין אל
בשביל בעלי אמונה
שנאמר אמת מארץ הצמח.
א"ר יוחנן כל המצדיק
עצמו מלמטה, ומחוק
צדקו מהשמים, אפילו מעט
אין יטה מדקדקין עליו
למעלה ולוקחין הדין
הסמו, שנאמר אמת מארץ
הצמח וצדק משמים
נשקף, ועוד מהבא.
וביראתך עברתי, לפי
דקדוקך ביראתך, כי
מדקדקין עליו בעבדתי.
ועוד מהבא, כדרכך
ויזכור, כפי דרכך מוציין
צדקו מלמטה, אמר ר'
יוחנן כן לוי כל שמע
ביסודין הבאין עליו מביא
ישועה לעולם שנאמר [בהם]
אתה קצפת ונחטא [בהם]
עולם ונישע. הן קצפת
הבית אוחזו בשביל
הטאטאני שחטאנו, שבחנו
בהן, לומר הורינו, כי
הבא וז' בשביל עונותינו
היא עולם גנושה, ראיה
זו להיות [השבת]
[ישועה] לעולם, אמר רבי
שמעון בן לקיש נאמרה
עצירה ולידה ופקידה
באשה, ונגזרן ברקיע
ובארץ.

מאימתי פרק ראשון תענית

ה.

אם ראית דור שהשמים משתבין עליו בנחשת מלהוריד גשם עליו
וכו'. מכלן מוכיח ר"ת דהא דלאמרי' צננא צמרא (דף
י"ט) אין עומינן נבלעם מ"ע משום דמשתבי ליה לקדירה ר"ל
משתבי מקלקלים המאלל שנקדירה ובלעו' אורמשי"ר והא דלאמר

שלמדו קשה עליו כברול בשביל משנתו
שאינה סדורה עליו שנאמר והוא לא
פנים קלקל מאי תקנתיה ירבה בשיבה
שנאמר ויחילים יגבר ויתרון הכשיר חכמה
כ"ש אם משנתו סדורה לו מעיקרא כי
הא דריש לקיש הוה מסדר מתני' אורבעין
זמנין כנגד מ' יום שניתנה תורה ועייל
לקמיה דר' יוחנן רב אדא בר אבהו מסדר
מתני' עשרין וארבע זמנין כנגד תורה
בתיאום וכתובים ועייל לקמיה דרבא רבא
אמר אם ראית תלמיד שלמדו קשה עליו
כברול בשביל רבו שאינו מסביר לו פנים
שנאמר והוא לא פנים קלקל מאי תקנתיה
ירבה עליו רעים שנאמר ויחילים יגבר ויתרון
הכשיר חכמה כ"ש אם הוכשרו מעשיו בפני
רבו מעיקרא ואמר ר' אמי מאי דכתיב: אם
ישוך הנחש בלא לחש ואין יתרון לבעל
הלשון אם ראית דור שהשמים משתבין
(6) בנחשת מלהוריד טל ומטר בשביל
לוחשי לחיטות שאין ברור מאי תקנתן
ילכו אצל מי שיודע ללחוש דכתיב: יגיד
עליו רעו ואין יתרון לבעל הלשון ומי
שאפשר לו ללחוש ואינו לוחש מה הנאה
יש לו ואם לחש ולא נענה מאי תקנתיה
ילך אצל חסיד שבדור וירבה עליו בתפלה
שנאמר ירצו עליה במפגיע (7) ואין פגיעה
אלא תפלה שנאמר (8) ואתה אל תתפלל
בעד העם הזה ואל תשא בעדם רנה
ותפלה ואל תפגע בו ואם לחש ועלתה
בדור ומגים דעתו עליו מביא אף לעולם
שנאמר (9) מקנה אף על עולה רבא אמר
שני ת"ח שיושבין בעיר אחת ואין נוהגין
זה לזה בהלכה מתקנאין באף ומעלין אותו
שנאמר מקנה אף על עולה (10) אמר ר' ל'
מאי דכתיב אם ישוך הנחש בלא לחש ואין
יתרון לבעל הלשון לעתיד לבא מתקבצות
ואומרים לו ארי דורס ואוכל זאב טורף ואוכל
אתה מה הנאה יש לך
אמר להם ואין יתרון לבעל הלשון אמר רבי אמי
אין תפלתו של אדם
נשמעת אלא אם כן משיב נפשו בכפו
שנאמר (11) נשא לבבנו אל כפים
(12) [אני והא] אוקים שמואל אמורה עליה
ודרש י' ויפתוהו בפייהם ובלשונם
יכזבו לו ולבם לא נכון עמו ולא
נאמנו כבדוהו ואף על פי כן (13) והוא
רחום יכפר עון וגו' (14) לא קשיא כאן
ביחיד כאן ביחיד כאן בצבור אמר ר' אמי
אין גשמים יורדין אלא בשביל בעלי
אמונה שנאמר (15) אמת מארץ הצמח
וצדק משמים נשקף וא"ר אמי בא וראה
כמה גדולים בעלי אמונה מגיין מחולדה
ובור ומה המאמין בחולדה ובור כך
המאמין בהקב"ה עאכ"ו אמר רבי
יוחנן כל המצדיק את עצמו מלמטה
מצדיקין עליו הדין מלמעלה שנאמר
אמת מארץ הצמח וצדק משמים נשקף
רבי חייא בר אבין אמר רב הונא
מהבא (16) וכיראתך עברתיך ריש לקיש
אמר מהבא (17) פגעת את שש ועושה
צדק בדרכיך ויזכור הן אמת קצפת
ונחטא בהם עולם ונישע אמר רבי ל'
כל השמח ביסודין שבאין עליו מביא
ישועה לעולם שנאמר בהם עולם ונישע
אמר ריש לקיש מאי דכתיב: ועצור את
השמים בשעה שהשמים נעצרין
מלהוריד (18) (טל ומטר) דומה לאשה
שמחבלת ואינה יולדת והיינו דאמר
ריש לקיש משום בר קפרא נאמרה
עצירה בגשמים ונאמרה באשה
נאמרה

תורה אור השלם
1. אם קשה הברול חזא
לא פנים קלקל ותכלים
יגבר ויתרון הכשיר
תבמה.
2. אם ישך הנחש בלא
לחש ואין יתרון להנה
הלשון.
3. יגיד עליו רעו מקנה
אף על עולה.
4. על כפים כפיה אור
ורצו עליה במפגיע.
5. אביו לו לב
והאנה אל תתפלל
בעד העם הזה ואל
תשא בעדם רנה וחפלה
אל תפגע בו כי אינו
שמע אתך ייחיו י' יא
6. נשא לבבנו אל כפים
אל אל בשמים.
7. אמת מארץ הצמח
וצדק משמים נשקף.
8. תכלים עמ לו
ובלשונם יכזבו לה.
9. ויתפתוהו בפייהם
ותכלים עמ לו
10. ודא רעים יכפר עון
ולא ישחית וירבה
לקשיב אפו ולא יעיר כל
תחתיו. תכלים עמ לה
11. אמת מארץ הצמח
וצדק משמים נשקף.
12. תכלים עמ לו
ובלשונם יכזבו לה.
13. פגעת את שש ועושה
צדק בדרכיך ויזכור הן
אמת קצפת ונחטא בהם
עולם ונישע.
14. ישועה לו
15. ואתה אל תתפלל
בעד העם הזה ואל
תשא בעדם רנה ותפלה
והוא לא פנים קלקל
מאי תקנתיה ירבה עליו
רעים שנאמר ויחילים
יגבר ויתרון הכשיר
חכמה כ"ש אם הוכשרו
מעשיו בפני רבו מעיקרא
ואמר ר' אמי מאי דכתיב:
אם ישוך הנחש בלא לחש
ואין יתרון לבעל הלשון
אם ראית דור שהשמים
משתבין (6) בנחשת
מלהוריד טל ומטר בשביל
לוחשי לחיטות שאין ברור
מאי תקנתן ילכו אצל מי
שיודע ללחוש דכתיב: יגיד
עליו רעו ואין יתרון לבעל
הלשון ומי שאפשר לו ללחוש
ואינו לוחש מה הנאה יש
לו ואם לחש ולא נענה
מאי תקנתיה ילך אצל חסיד
שבדור וירבה עליו בתפלה
שנאמר ירצו עליה במפגיע
(7) ואין פגיעה אלא תפלה
שנאמר (8) ואתה אל תתפלל
בעד העם הזה ואל תשא
בעדם רנה ותפלה ואל תפגע
בו ואם לחש ועלתה בדור
ומגים דעתו עליו מביא אף
לעולם שנאמר (9) מקנה
אף על עולה רבא אמר שני
ת"ח שיושבין בעיר אחת
ואין נוהגין זה לזה בהלכה
מתקנאין באף ומעלין אותו
שנאמר מקנה אף על עולה
(10) אמר ר' ל' מאי דכתיב
אם ישוך הנחש בלא לחש
ואין יתרון לבעל הלשון
לעתיד לבא מתקבצות
ואומרים לו ארי דורס
ואוכל אתה מה הנאה יש
לך אמר להם ואין יתרון
לבעל הלשון אמר רבי אמי
אין תפלתו של אדם נשמעת
אלא אם כן משיב נפשו בכפו
שנאמר (11) נשא לבבנו
אל כפים (12) [אני והא]
אוקים שמואל אמורה עליה
ודרש י' ויפתוהו בפייהם
ובלשונם יכזבו לו ולבם לא
נאמנו כבדוהו ואף על פי
כן (13) והוא רחום יכפר
עון וגו' (14) לא קשיא
כאן ביחיד כאן ביחיד כאן
בצבור אמר ר' אמי אין
גשמים יורדין אלא בשביל
בעלי אמונה שנאמר (15)
אמת מארץ הצמח וצדק
משמים נשקף וא"ר אמי
בא וראה כמה גדולים
בעלי אמונה מגיין
מחולדה ובור ומה
המאמין בחולדה ובור
כך המאמין בהקב"ה
עאכ"ו אמר רבי יוחנן
כל המצדיק את עצמו
מלמטה מצדיקין עליו
הדין מלמעלה שנאמר
אמת מארץ הצמח וצדק
משמים נשקף רבי חייא
בר אבין אמר רב הונא
מהבא (16) וכיראתך
עברתיך ריש לקיש אמר
מהבא (17) פגעת את
שש ועושה צדק בדרכיך
ויזכור הן אמת קצפת
ונחטא בהם עולם ונישע
אמר רבי ל' כל השמח
ביסודין שבאין עליו מביא
ישועה לעולם שנאמר
בהם עולם ונישע אמר
ריש לקיש מאי דכתיב:
ועצור את השמים בשעה
שהשמים נעצרין מלהוריד
(18) (טל ומטר) דומה
לאשה שמחבלת ואינה
יולדת והיינו דאמר ריש
לקיש משום בר קפרא
נאמרה עצירה בגשמים
ונאמרה באשה נאמרה

אם ראית דור שהשמים משתבין עליו בנחשת מלהוריד גשם עליו

הגהות הב"ח

(6) ג' דור שהשמים
משתבין עליו משמש
מלהיוד ט"ו לחיטות שאין
באותו הדור שאין
(7) ר"ש ד"ה גמלו ו' כ"ס
משמע קל"ה הוא לא פנים
קל"ה שא"ת ידע; (8) ד"ה
י"ג ט"ו מזהו הקוים ברין
(9) א"ת (שם) ח"ת"ו וי"ב כ"ס
א"ת ולגמלו משמע ט"ו
מביא; (10) ד"ה ובלקט
ט"ו ממונת כספו במרחץ
הס' י"ב לומר עם שם;
(11) ד"ה מחולק ט"ו משמע
במור חלם י"ב ע"י כנרין
ע"ן חלם מלכ"ס המשמע
מלביק; (12) ד"ה כ"ס
השמן שאין ר"ל
שהשמים

לעני רש"י

הדור הזה [הדור הזה].
חלודה.

רבינו חננאל

למנוש שחלמוהו קשה
עליו, מפני שאין רבו
מסביר לו פנים, הולכה.
אם ראיה השמים נעצרין
ומתבטין, שאין ברור
לחוש לחיטות יורדין אל
אין השמים יורדין אל
בשביל בעלי אמונה
שנאמר אמת מארץ הצמח.
א"ר יוחנן כל המצדיק
עצמו מלמטה, ומחוק
צדקו מהשמים, אפילו מעט
אין יטה מדקדקין עליו
למעלה ולוקחין הדין
הסמו, שנאמר אמת מארץ
הצמח וצדק משמים
נשקף, ועוד מהבא.
וביראתך עברתי, לפי
דקדוקך ביראתך, כי
מדקדקין עליו בעבדתי.
ועוד מהבא, כדרכך
ויזכור, כפי דרכך מוציין
צדקו מלמטה, אמר ר'
יוחנן כן לוי כל שמע
ביסודין הבאין עליו מביא
ישועה לעולם שנאמר [בהם]
אתה קצפת ונחטא [בהם]
עולם ונישע. הן קצפת
הבית אוחזו בשביל
הטאטאני שחטאנו, שבחנו
בהן, לומר הורינו, כי
הבא וז' בשביל עונותינו
היא עולם גנושה, ראיה
זו להיות [השבת]
[ישועה] לעולם, אמר רבי
שמעון בן לקיש נאמרה
עצירה ולידה ופקידה
באשה, ונגזרן ברקיע
ובארץ.

תורה אור השלם

הגהות הב"ח

(6) ג' דור שהשמים
משתבין עליו משמש
מלהיוד ט"ו לחיטות שאין
באותו הדור שאין
(7) ר"ש ד"ה גמלו ו' כ"ס
משמע קל"ה הוא לא פנים
קל"ה שא"ת ידע; (8) ד"ה
י"ג ט"ו מזהו הקוים ברין
(9) א"ת (שם) ח"ת"ו וי"ב כ"ס
א"ת ולגמלו משמע ט"ו
מביא; (10) ד"ה ובלקט
ט"ו ממונת כספו במרחץ
הס' י"ב לומר עם שם;
(11) ד"ה מחולק ט"ו משמע
במור חלם י"ב ע"י כנרין
ע"ן חלם מלכ"ס המשמע
מלביק; (12) ד"ה כ"ס
השמן שאין ר"ל
שהשמים

לעני רש"י

הדור הזה [הדור הזה].
חלודה.

רבינו חננאל

למנוש שחלמוהו קשה
עליו, מפני שאין רבו
מסביר לו פנים, הולכה.
אם ראיה השמים נעצרין
ומתבטין, שאין ברור
לחוש לחיטות יורדין אל
אין השמים יורדין אל
בשביל בעלי אמונה
שנאמר אמת מארץ הצמח.
א"ר יוחנן כל המצדיק
עצמו מלמטה, ומחוק
צדקו מהשמים, אפילו מעט
אין יטה מדקדקין עליו
למעלה ולוקחין הדין
הסמו, שנאמר אמת מארץ
הצמח וצדק משמים
נשקף, ועוד מהבא.
וביראתך עברתי, לפי
דקדוקך ביראתך, כי
מדקדקין עליו בעבדתי.
ועוד מהבא, כדרכך
ויזכור, כפי דרכך מוציין
צדקו מלמטה, אמר ר'
יוחנן כן לוי כל שמע
ביסודין הבאין עליו מביא
ישועה לעולם שנאמר [בהם]
אתה קצפת ונחטא [בהם]
עולם ונישע. הן קצפת
הבית אוחזו בשביל
הטאטאני שחטאנו, שבחנו
בהן, לומר הורינו, כי
הבא וז' בשביל עונותינו
היא עולם גנושה, ראיה
זו להיות [השבת]
[ישועה] לעולם, אמר רבי
שמעון בן לקיש נאמרה
עצירה ולידה ופקידה
באשה, ונגזרן ברקיע
ובארץ.